

СХВАЛЕНО

Вченою радою КНЗ КОР
«Київський обласний інститут
післядипломної освіти
педагогічних кадрів»
(протокол від 24.02.2025 р. №2)

ЗАТВЕРДЖЕНО

Ректор КНЗ КОР
«Київський обласний інститут
післядипломної освіти
педагогічних кадрів»

Віра РОГОВА

Наказ від «26» лютого 2025 р. № 78

ПРИГОДЖЕНО

Проректор

(підпис)

Олена ЧАСНІКОВА

**ОСВІТНЯ ПРОГРАМА
ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ
АСИСТЕНТІВ ВИХОВАТЕЛІВ ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ**

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Освітня програма розроблена на основі Типової програми підвищення кваліфікації асистентів вихователів закладів дошкільної освіти щодо надання підтримки в освітньому процесі дітям з особливими освітніми потребами в умовах реалізації Державного стандарту дошкільної освіти, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2021 р. № 33, Порядку організації інклюзивного навчання у закладах дошкільної освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 28 липня 2021 р. № 769, Порядку організації діяльності інклюзивних груп у закладах дошкільної освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 26.04.2022 № 483 тощо.

Програма враховує основні положення Конвенції ООН про права дитини, Конвенції ООН про права осіб з інвалідністю, Законів України «Про освіту», «Про дошкільну освіту», «Про охорону дитинства», «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні», основних положень Концепції розвитку дошкільної освіти, Європейської рамки якості дошкільної освіти та інших нормативно-правових актів, що регулюють діяльність асистента вихователя з урахуванням європейського вектора розвитку освіти України, відповідно до державної політики у сфері інклюзивної освіти, зокрема забезпечення якісної та доступної дошкільної освіти для здобувачів з особливими освітніми потребами в умовах інклюзивного навчання.

Посада асистента вихователя розглядається в контексті поширення інклюзивної освіти, зокрема якісної реалізації інклюзивного навчання як системи освітніх послуг, гарантованих державою, що базується на принципах недискримінації, урахування багатоманітності людини, ефективного залучення до освітнього процесу всіх його учасників. Ролі та завдання асистентів вихователів у підтримці здобувачів дошкільної освіти в межах закладу можуть відрізнятися так само, як можуть бути різними вихователі та діти, з якими вони працюють.

Врахування особливих освітніх потреб здобувачів дошкільної освіти та якість підтримки істотно впливають на забезпечення права на рівний доступ до якісної освіти здобувачів освіти з особливими освітніми потребами.

Мета освітньої програми: професійний розвиток компетентностей асистентів вихователів закладів дошкільної освіти (далі – ЗДО), необхідних для ефективної організації інклюзивного освітнього середовища та надання підтримки в освітньому процесі здобувачам дошкільної освіти з особливими освітніми потребами, відповідно до основних засад у сфері забезпечення права на рівний доступ до якісної освіти.

Основні завдання програми:

- удосконалення умінь здійснювати діяльність відповідно до законодавчої бази у сфері інклюзивної освіти, нормативно-правових документів, що регламентують основні ролі, завдання та кваліфікаційні характеристики асистента вихователя;
- підвищення обізнаності щодо форм, методів, засобів і способів, механізмів підтримки в освітньому процесі здобувачів дошкільної освіти;
- удосконалення здатності надавати підтримку в освітньому процесі здобувачам дошкільної освіти з особливими освітніми потребами;
- удосконалення вмінь конструктивної та екологічної взаємодії з учасниками освітнього процесу щодо надання підтримки в освітньому процесі дітям з особливими освітніми потребами.

Загальні очікувані результати охоплюють:

Знання й розуміння:

- сучасних тенденцій розвитку освіти загалом;
- нормативно-правових основ, законодавчих актів у сфері дошкільної освіти;
- співвідношення теоретичних компетенцій індивідуального розвитку особи з особливими потребами з освітньою практикою, особливо у визначенні особливих освітніх потреб;
- базових понять і принципів індивідуалізації освітнього процесу;

- процедури комплексної психолого-педагогічної оцінки розвитку дитини з метою виявлення особливих освітніх потреб;
- планування освітньої діяльності в закладі дошкільної освіти.

Уміння:

- організовувати освітній процес відповідно до вимог законодавства;
- застосовувати різні функції, методи та інструменти в процесі організації освітнього процесу для осіб з особливими освітніми потребами;
- формувати в дітей з особливими освітніми потребами ключові компетентності та вміння, спільні для всіх компетентностей;
- ефективно взаємодіяти й працювати в команді.

Диспозиції (цінності, ставлення):

- гуманістична спрямованість освітнього процесу;
- дитиноцентризм, цінність особистості;
- готовність до реалізації сучасних цілей освіти;
- професійна мобільність та гнучкість;
- усвідомлення необхідності постійного професійного розвитку;
- відданість ідеї щодо значущої участі в освітньому процесі усіх учнів/учениць;
- просування національно-патріотичних та демократичних цінностей (патріотизм, відповідальність за долю держави, повага до багатоманітності, право вибору, формування спільноти, полікультурність).

Укладач програми	Алексєєва Олена Іванівна , доцент кафедри педагогіки, психології та менеджменту освіти Комунального навчального закладу Київської обласної ради «Київський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних кадрів», кандидат психологічних наук
Найменування програми	Освітня програма підвищення кваліфікації асистентів вихователів закладів дошкільної освіти
Мета програми	професійний розвиток компетентностей асистентів вихователів закладів дошкільної освіти (далі – ЗДО), необхідних для ефективної організації інклюзивного освітнього середовища та надання підтримки в освітньому процесі здобувачам дошкільної освіти з особливими освітніми потребами, відповідно до основних засад у сфері забезпечення права на рівний доступ до якісної освіти.
Цільова аудиторія за спеціальністю або за посадою педагогічного працівника	Асистенти вихователів закладів дошкільної освіти
Обсяг (тривалість), що встановлюється в годинах та/або кредитах ЄКТС	60 год (24 год – аудиторні, 36 год. – самостійна робота слухачів)
Перелік компетентностей, що вдосконалюватимуться	Загальні компетентності: ЗК.01, ЗК.02, ЗК.03, ЗК.04, ЗК.05 Професійні компетентності: А1 Мовно-комунікативна компетентність (А1.1, А1.2, А1.3, А1.4); А2 Предметно-методична компетентність (А2.1, А2.2, А2.3, А2.4, А2.5, А2.6, А2.7); А3 Інформаційно-цифрова компетентність (А3.1, А3.2, А3.3); Б1 Психологічна компетентність (Б1.1, Б1.2, Б1.3, Б1.4); Б2 Емоційно-етична компетентність (Б2.1, Б2.2, Б2.3);

	БЗ Компетентність педагогічного партнерства (БЗ.1, БЗ.2, БЗ.3); В1 Інклюзивна компетентність (В1.1, В1.2, В1.3); В2 Здоров'язбережувальна компетентність (В2.1, В2.2, В2.3, В2.4, В2.5); В3 Проєктувальна компетентність (В3.1); Г1 Прогностична компетентність (Г1.1, Г1.2); Г2 Організаційна компетентність (Г2.1, Г2.2); Г3 Оцінювально-аналітична компетентність (Г3.1, Г3.2, Г3.3); Д1 Інноваційна компетентність (Д1.1, Д1.2, Д1.3); Д2 Здатність до навчання впродовж життя (Д2.1, Д2.2); Д3 Рефлексивна компетентність (Д3.1)
Строки виконання програми	Календарний рік
Документ, що видається за результатами підвищення кваліфікації	Свідectво про підвищення кваліфікації
Забезпечення розміщення освітньої програми на сайті	сайт: https://www.kristti.com.ua/

Зміст програми

№ з/п	Назва та зміст навчального модуля	Всього годин	Аудиторні			Самостійна робота
			Лекції	Семінари	Практичні	
Модуль І. Філософія освіти ХХІ століття		2	2	—	—	2
1.1.	Національна ідентичність в історичному вимірі		2	—	—	2
Модуль ІІ. Професійний розвиток педагогічних працівників в умовах реформування освіти		8	2	—	6	12
2.1.	Загальна характеристика можливостей системи дистанційного навчання. Створення акаунтів в системі T-Learning	2	—	—	2	
2.2.	Правова основа інклюзивної освіти: основні міжнародні документи та чинне законодавство України	2	2	—	—	2
2.3.	Деонтологія та професійна компетентність педагогічного працівника, який працює з дітьми з особливими освітніми потребами	2	—	—	2	2
2.4.	Роль асистента вихователя в групі з інклюзивним навчанням: основні функції, завдання, форми співпраці	2	—	—	2	2
Спецкурс «Психологічна підтримка учасників освітнього процесу»			—	—	—	6
Модуль ІІІ. Професійна діяльність педагогічних працівників в умовах закладу освіти		10	—	—	10	20

Інваріантна частина		10	–	–	10	20
3.1.	Технології розроблення індивідуальної програми розвитку	2	–	–	2	4
3.2.	Співробітництво різнопланових фахівців в організації інклюзивного навчання	2	–	–	2	4
3.3.	Системний підхід до навчання та психолого-педагогічного супроводу дітей з різними категоріями освітніх труднощів: впровадження інтегрованих стратегій та інноваційних методик	2			2	4
3.4.	Особливості соціалізації дітей з особливими освітніми потребами	2	–	–	2	4
3.5.	Партнерство з батьками як необхідна умова успішного інклюзивного навчання	2	–	–	2	4
Варіативна частина		2	–	–	2	2
3.6.	Тайм-менеджмент: ефективні інструменти і стратегії	2	–	–	2	–
Модуль IV. Діагностико-аналітичний модуль		4	–	–	4	2
4.1.	Тематична дискусія «Формування та розвиток професійної компетентності асистента вихователя в групі з інклюзивним навчанням в закладі дошкільної освіти»	2	–	–	2	–
4.2.	Вихідне діагностування	2	–	–	2	–
Всього		24	4	–	20	36

Модуль 1. Філософія освіти XXI століття

Тема 1.1. Національна ідентичність в історичному вимірі

Поняття національної та громадянської ідентичності. Закон України «Про основні засади державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності» та його статті щодо основних напрямків освітньої діяльності. Різновиди освітніх заходів, пропонувані Законом України для реалізації основних напрямків виховання національної та громадянської ідентичності. Історична генеза української національної ідентичності: між конфронтацією та співробітництвом. Проблематика та методика національно-патріотичного, військово-патріотичного, громадянського та духовно-морального виховання.

Модуль II. Професійний розвиток педагогічних працівників в умовах реформування освіти

Тема 2.1. Загальна характеристика можливостей системи дистанційного навчання. Створення акаунтів в системі T-Learning

Системи дистанційного навчання: основні характеристики, можливості. Створення акаунту. Реєстрація на курси з основного та додаткових фахів, спецкурсів. Робота в середовищі, а саме: складання тестових завдань, способи розміщення виконаних завдань, комунікація, зворотній зв'язок

Тема 2.2. Правова основа інклюзивної освіти: основні міжнародні документи та чинне законодавство України

Міжнародні документи про інклюзивну освіту. Конвенція ООН про права осіб з інвалідністю (2006). Національне законодавство України: Конституція України (ст. 53) як гарант права на освіту для всіх громадян; Закон України "Про освіту" (2017). Практична реалізація та виклики інклюзивної освіти. Суспільні стереотипи та необхідність підвищення обізнаності щодо переваг інклюзивної освіти.

Тема 2.3. Деонтологія та професійна компетентність педагогічного працівника, який працює з дітьми з особливими освітніми потребами

Роль педагогічного працівника у забезпеченні якісного навчання дітей з особливими освітніми потребами. Поняття деонтології та її значення в професійній діяльності педагога. Особливості професійної етики при роботі з дітьми з особливими потребами (толерантність, емпатія, тактовність).

Професійна компетентність педагога. Компетентності у сфері спеціальної освіти. Психолого-педагогічні компетентності. Комунікативні та соціальні компетентності. Виклики в роботі педагога з дітьми з ООП. Напрями підвищення професійної компетентності педагога.

Тема 2.3. Роль асистента вихователя в класі з інклюзивним навчанням: основні функції, завдання, форми співпраці

Роль асистента вчителя/вихователя. Ведення документації. Партнерство вчителя/вихователя й асистента вчителя. Спільне планування. Розмежування функцій асистента вихователя та асистента дитини. Моделі спільного викладання вихователя й асистента вихователя.

Модуль III. Професійна діяльність педагогічних працівників в умовах закладу освіти

Тема 3.1. Технології розроблення індивідуальної програми розвитку

Індивідуальна програма розвитку дитини з особливими освітніми потребами як документ реалізації індивідуальної освітньої траєкторії. Технологія розробки та етапи виконання індивідуальної програми розвитку дитини з особливими освітніми потребами. Індивідуальний навчальний план. Індивідуальна навчальна програма.

Тема 3.2. Співробітництво різнопланових фахівців в організації інклюзивного навчання

Співробітництво різнопланових фахівців для забезпечення ефективного інклюзивного навчання. Визначення міждисциплінарного підходу та його значення в інклюзивній освіті. Роль команди фахівців у забезпеченні потреб дитини з особливими освітніми потребами. Склад команди супроводу та роль кожного фахівця. Ключові аспекти співпраці фахівців.

Тема 3.3. Системний підхід до навчання та психолого-педагогічного супроводу дітей з різними категоріями освітніх труднощів: впровадження інтегрованих стратегій та інноваційних методик.

Категорії освітніх труднощів. Психолого-педагогічний супровід, спрямований на комплексну підтримку дітей з ООП. Ефективна організація освітнього процесу та забезпечення максимальної залученості у освітнє середовище. Розробка та реалізація інтегрованих стратегій, які поєднують сучасні підходи психології, педагогіки та інклюзивної освіти. Інноваційні методики, зокрема інтерактивні платформи, мобільні додатки, ігрові елементи, інструменти для створення віртуального середовища підтримки та розвитку дітей. Приклади успішного застосування інноваційних методик у навчальних закладах та роль мультидисциплінарної команди у впровадженні системного підходу.

Тема 3.4. Особливості соціалізації дітей з особливими освітніми потребами

Особливості психологічного та соціального розвитку дітей з різними видами особливих потреб. Психолого-педагогічні стратегії та методи підтримки соціалізації дітей з особливими освітніми потребами (індивідуальні підходи, розвиток соціальних навичок та сприяння інтеграції в суспільство). Роль сім'ї, закладу освіти та інших соціальних середовищ у процесі соціалізації дітей з особливими освітніми потребами

Тема 3.5. Партнерство з батьками як необхідна умова успішного інклюзивного навчання

Значення партнерства з батьками в контексті інклюзивної освіти: відкритість, взаємодія, спільна відповідальність. Ключові стратегії взаємодії з батьками: комунікація, розуміння потреб та очікувань, спільне планування та вирішення проблем. Методи підтримки батьківству дітей з особливими потребами: навчальні ресурси, індивідуальна консультація, психологічна підтримка тощо.

Модуль IV. Діагностико-аналітичний модуль

4.1. Тематична дискусія «Формування та розвиток професійної компетентності асистента вихователя в групі з інклюзивним навчанням в закладі дошкільної освіти».

4.2. Вихідне діагностування.

Питання для самостійного опрацювання

1. Нормативно-правові засади інклюзивної освіти в Україні. Посадові обов'язки асистента вчителя/вихователя в закладі освіти з інклюзивним навчанням.
2. Визначення поняття, додаткові елементи освітнього процесу та необхідні умови для успішного впровадження інклюзивної освіти.
3. Завдання Національної стратегії розвитку інклюзивної освіти в Україні.
4. Кваліфікаційні вимоги асистента вчителя та асистента вихователя.
5. Практичні навички й особистісні якості асистента вчителя/вихователя.
6. Посада та посадові обов'язки асистента вчителя та асистента вихователя в закладі освіти з інклюзивним навчанням.
7. Забезпечення, асистентами вчителів та асистентами вихователів соціально-педагогічного супроводу дітей з ООП.
8. Напрями діяльності асистента вчителя/вихователя в закладі освіти з інклюзивним навчанням.
9. Взаємодія асистента учителя/вихователя з учасниками навчально-виховного, корекційно-розвивального та лікувально-реабілітаційного процесу дітей з ООП.
10. Права асистента вчителя/вихователя та чинники, які впливають на обов'язки їх професійної діяльності.
11. Взаємодія вчителя/вихователя та асистента вчителя/вихователя, їх обов'язки та спільні дії.

Рекомендовані джерела

1. Асистент вчителя у закладі загальної середньої освіти з інклюзивною формою навчання: навчально-методичний посібник. Харків: Видавництво «Ранок», 2019. – 216 с.
2. Асистент учителя в інклюзивному класі: навчально-методичний посібник / Н.М. Дятленко, Н.З. Софій, О.В. Мартинчук, Ю.М. Найда, під заг. ред. М.Ф. Войцехівського. К. : ТОВ Видавничий дім «Плеяди», 2015. – 172 с.
3. 10 правил комунікації з батьками дітей з особливими освітніми потребами. URL:<https://nus.org.ua/articles/10-pravyl-komunikatsiyiz-batkamyditej-z-osoblyvymy-osvitnimy-potrebam/> (дата звернення: 06.08.2019).
4. Індивідуальне оцінювання навчальних досягнень учнів з особливими освітніми потребами в інклюзивному класі: навч.-метод. посіб. /Сак Т. Київ : ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2011. (Серія «Інклюзивна освіта»).
5. Інклюзивна освіта від А до Я: poradnik dla pedagogiv i batkiv / укладачі Н. В. Заєркова, А. О. Трейтак. Київ, 2016. – 68 с.
6. Колупаєва А. А. Педагогічні технології інклюзивного навчання: навч.-метод. посібник / А. А. Колупаєва, О. М. Таранченко. — К.: Видавнича група «Атопол», 2015. — 136 с.

7. Колупаєва А.А. Організаційно-педагогічні умови діяльності асистента вчителя в інклюзивному навчальному закладі / А.А. Колупаєва, Л.В. Коваль, Н.М. Компанець та ін. — К.: ТОВ «Атопол», 2014. — 285 с.
8. Колупаєва А. А., Данілявічюте Е. А., Литовченко С. В. Професійне співробітництво в інклюзивному навчальному закладі: навч-метод. по сіб. / Колупаєва А. А., Данілявічюте Е. А., Литовченко С. В. Київ : вид. гр. «А.С.К.», 2012. — 197 с.
9. Корекційна педагогіка : навчально-методичний посібник для самостійної роботи для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки. Освітня програма «Інклюзивна освіта» / автор-укладач Леся Смерчак. Дрогобич : ДДПУ ім. І. Франка, 2023. — 160 с.
10. Литовченко С.В. Специфіка роботи асистента вчителя загальноосвітнього навчального закладу з інклюзивним навчанням / С.В. Литовченко // Освіта осіб з особливими потребами: шляхи розбудови. — 2013. — Вип. 4 (1). — С. 252–260. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ooop_2013_4%281%29_32
11. Миронова С. П. Корекційна психопедагогіка. Олігофренопедагогіка : підручник / С.П. Миронова. — Кам'янець-Подільський : Кам'янецьПодільський національний університет імені Івана Огієнка, 2015. — 312 с.
12. Навчально-методичний посібник «Інклюзивне навчання в закладах загальної середньої освіти : керівництво для тренерів», 2018. — 174 с.
13. Організаційно-методичний супровід дитини з особливими освітніми потребами в умовах ДНЗ. Навчально-методичний посібник / Компанець Н. М., Луценко І. В., Коваль Л. В. Київ : Видавнича група «Атопол», 2018. — 100 с.
14. Організаційні засади діяльності асистента вчителя в інклюзивному класі: метод. посіб. / уклад.: О. В. Коган та ін. Харків: «Друкарня Мадрид», 2019. — 110 с.
15. Синдром дефіциту уваги і гіперактивності (СДУГ) у дітей: психолого-педагогічний супровід : навч.-метод. посіб. / Войтко В.В. - Кропивницький : КЗ «КОППО імені Василя Сухомлинського», 2023. - 76 с.
16. Таранченко О. М., Найда Ю. М. Диференційоване викладання в інклюзивному класі : навч-метод. посіб. / за заг. ред. А. А. Колупаєвої. Київ : Видавнича група «АТОПОЛ», 2012. 120 с. (Серія «Інклюзивна освіта»).